

PREDGOVOR SVETOM PISMU

GODINA 1847.: VUKOV PREVOD NOVOGA ZAVETA

Vuk Stefanović Karadžić je rođen 1787. godine u Tršiću, a umro je januara 1864. godine u Beču. Bio je član deset međunarodnih učenih društava i akademija nauka, počasni doktor nauka, počasni građanin Zagreba i Poreča, počasni član više univerziteta i instituta i nosilac tri ruska, dva austrijska, jednog pruskog i jednog crnogorskog ordena, kao i drugih priznanja.

O Vukovom radu, životu i prevodu Novoga zaveta mnogo je pisano. Sam prevod je usko povezan sa Vukovom jezičkom reformom, tako da je Vuk, posle prevođenja Novoga zaveta imao više od jednog neprijatelja: osim što su mu se suprotstavljali pobornici staroga pravopisa, prevod nije bio po volji ni dostojnicima srpske crkve ni države. Tadašnja cenzura nije dopuštala štampanje bez prethodne saglasnosti crkvenih starešina, i mada je Vuk imao saglasnost jednog episkopa - to ipak nije bilo dovoljno. Zato je prevod čekao na izdavanje punih 27 godina, a u međuvremenu je doživio nekoliko recenzija od strane samoga Vuka.

Na nagovor Jerneja Kopitara (poznatog i kao Var-tolomej), sa kojim se upoznao u Beču 1815. godine, i po savetu Lukijana Mušickog, koji je smatrao da će narod i srpska crkva prihvatiti samo prevod koji podržava Rusko biblijsko društvo, a

ne englesko, ili neko drugo zapadno, Vuk stupa u kontakt sa Ruskim biblijskim društvom, putuje u Petrograd, i 1818. godine sa njim sklapa ugovor o prevođenju Novoga zaveta na srpski jezik. Posle samo šest meseci rada, Vuk je predao rukopis. Prevod je načinjen uglavnom sa tzv. slovenskog prevoda iz 1820. godine koji je bio potvrđen od crkvenog Sinoda, uz obimne i važne konsultacije sa nemačkim Luterovim prevodom i ruskim. Vuk u predgovoru kaže da je, ponekad, konsultovao i deset različitih prevoda na evropske jezike. Na prevodu su mu pomagali Kopitar, i kasnije Franc Miklošić, naročito kod konsultacija oko težih mesta.

„Ja ne znam da li u svemu narodu našem, osim crkava, pedeset kuća imaju Novi zavjet; a osim sveštenstva, koje čita u crkvi i u drugijem različnijem događajima po službi svojoj, ne znam bi li se moglo naći i pet ljudi koji su Novi zavjet sav redom pročitali... Ja se nadam da će knjiga ova biti na neiskazanu korist narodu našem. Iz jevanđelija će narod poznati kako je Hristos na ovaj svijet došao, šta je učio, i kako je sa svijeta ovoga otišao...”

Ipak, Rusko društvo rukopis vraća 1823. godine, nezadovoljno jezikom Vukovog prevoda, a posle negativne recenzije komisije u kojoj su se nalazili mitropolit Leontije Lambrović, tada bivši srpski mitropolit, arhimandrit Filipović i Atanasije Stojković. Komisija je prevod počela da ispravlja po starom pravopisu, i onda zaključila da je to uzaludan posao, pa je predložila svoj prevod.

Posle odbijanja Ruskog društva da mu štampa

prevod, Vuk 1824. godine objavljuje „*Ogledе Svetog pisma na srpskom jeziku*” na dvadeset pet stranica, jer je želeo da javnost vidi njegov rad, kao i da Britanskom društvu učini ponudu za štampanje njegovog prevoda.

„*Ogledi*” su štampani u Lajpcigu u hiljadu primeraka, a sadržavali su odlomke iz Novoga zaveta. Međutim, sve je bilo uzalud. U Srbiji ni vlast (knez Miloš), ni crkva, kao ni u Austriji srpska crkva, nisu hteli da daju preporuku za štampanje. Sa druge strane, Biblijsko društvo bez preporuke nije želelo da štampa, jer je austrijska cenzura izričito zahtevala preporuku srpskih crkvenih vlasti.

Zato 1831. godine Vuk izlazi sa novim predlogom: da se njegov prevod štampa za „*Srbe Turskoga zakona (za Bošnjake)*” kojih je u Bosni tada bilo više od milion. Međutim, sve ovo vreme, Britansko biblijsko društvo je štampalo Stojkovićev prevod (za koji isto tako nije imalo odobrenje), pa bi objavljivanje Vukovog prevoda bilo štetno po ovaj drugi.

Vuk se 1832. godine obraća Berlinskom (pruskom) biblijskom društvu sa istim zahtevom, ali ono zahtev vraća londonskoj centrali. Godine 1833. Vuk se obraća Njegošu, sa kojim je tada bio u veoma dobrim odnosima. Njegoš mu izdaje pismenu preporuku čija je težina bila u tome što je Njegoš već bio novoposvećeni episkop crnogorski i brdski. Prema crkvenom istoričaru Radoslavu Grujiću: „*Vladika Petar I, zanosio se takođe mišlju, da narod svoj prosveti u hrišćanskom duhu, te je 1826. izrazio želju, da*

se Sv. Pismo Novoga Zaveta prevede na srpski i u narod raširi". Vuk Njegoševu preporuku odmah šalje Biblijskom društvu, ali opet nema pozitivnog odgovora. Sledeće, 1834. godine Vuk odlazi u Crnu Goru sa namerom da tamo štampa Novi zavet, ali odustaje zbog loših tehničkih mogućnosti.

I pored mnogobrojnih odbijanja Vuk i dalje ne odustaje. Preko prijatelja i poznanika obraća se Američkom biblijskom društvu, odnosno njihovim predstavnicima koji su tada bili u Srbiji. Oni su, u razgovorima sa ljudima, stekli utisak da je Vukov prevod zaista poželjan i takvu su preporuku poslali u London. Međutim, Biblijsko društvo 1840. godine ponovo planira (neuspelo) izdavanje Stojkovićevog prevoda.

Zato se, 1847. godine, Vuk konačno odlučuje da objavi privatno izdanje. Godina 1847. je i po drugim knjigama dragocena za srpsku književnost. Iste godine izlaze i „*Pesme*” Branka Radičevića i „*Gorski vijenac*” Petra Petrovića Njegoša.

Posle odobrenja bečke cenzure, Vuk rukopis predaje štampariji u Jermenskom manastiru u Beču (mehitarista), sa kojima je i ranije sarađivao. Prvi tiraž je bio dve hiljade primeraka, a Vuk je napisao predgovor i priložio list sa novom srpskom azbukom. Reakcija je bila brza. Po zahtevu srpske crkve, kneževska Popečiteljstva (ministarstva) prosvete i finansija su zabranila uvoz Vukovog prevoda u Srbiju. U obrazloženju je stajalo da je „*druga strana*” štampala Novi zavet, pri čemu se očigledno

misli na jermenski manastir, što je protumačeno kao delovanje rimske papske Propagande. Međutim, Biblijsko društvo iz Londona 1850. godine otkupljuje od Vuka hiljadu primeraka. Tom prilikom je sklopljen ugovor po kojem Vuk pristaje da se iz budućih izdanja društva ukloni njegov predgovor, kao i da se prevod može dalje štampati i u drugom pismu i veličini - formatu. Prvi tiraž je rasprodat do 1853. godine. Prema sačuvanim rukopisima možemo da rekonstruišemo obim rada i revizija koje je Vuk načinio na Novom zavetu od prvog rukopisa 1819. godine do prvog štampanog izdanja 1847. godine. Prvo je za potrebe Ruskog društva načinio ekavski prevod 1819. godine. Zatim je dalje radio i prepravljao ga za izdanje Oгледа 1824. godine, isto tako na ekavici. U rukopisu iz 1829. godine primetno je vraćanje na slavjano-serpsku ortografiju. Rukopis iz 1835. godine (verovatno pripreman za štampanje u Crnoj Gori) ponovo se vraća Vukovom pravopisu, ali je na ijekavici. U rukopisu iz 1845. godine učinjene su manje ispravke, pa je ta verzija i predata u štampu 1847. godine.

Prvi kritičari Vukovog prevoda bili su zaslepljeni strahom i mržnjom. Knjaz Miloš je smatrao da predstavlja napad na pravoslavnu veru:

„On previđa da će težnje takove kojima je Vuk pristao, težnje reformizma ako im se za vreme ne stane na put u današnja naša zgodna i nezgodna vremena, samo razdor u naš narod useliti, jer on zna i to šta je krvi Nemačku stalo, dok je prevod Novog Zavjeta, dok je reformacija prodrila kud je

naumila."

Knjažev savetnik Petronijević je napisao da je knjiga štampana od strane Propagande, da je štetna po pravoslavlje, a slične stavove izneo je i sekretar srpskoga mitropolita i cenzor knjiga i novina Vasilije Lazić, sa kojim je Daničić polemisaao preko novina. Godine 1850. vladika Jevđevije Jovanović (koji je nasledio Mušickog, posle njegove smrti) objavio je knjigu: *„O prevodu Novoga Zavjeta..."* Drugi su u napadima govorili o tome da je Vuk u vezi sa luteranskom crkvom - verovatno zbog korišćenja Luterovog prevoda na nemački. Govorilo se da je Vuk plaćeni agent katoličke ili protestantske propagande. Napadi su stigli i iz Rusije, gde je Vukov pravopis shvaćen kao uvođenje latinskog pravopisa, samo prividno zadržavajući spoljni izgled ruskih slova, itd. Jedan od poslednjih napada dogodio se samo dve godine pre Vukove smrti u časopisu Svetovid. Tada je napadnut kako je od nemačkih luterana primio pare, štampao Novi zavet u Berlinu (izdanje 1857.), a da je u Beograd primerke doneo čovek *„druge vere"* - protestantski pastor, koji je, u stvari, bio legitimni predstavnik Biblijskog društva! Vuka je najviše branio njegov učenik i sledbenik Đura Daničić, koji je postao čuven po svom spisu *„Rat za srpski jezik..."* u kome je branio i odbranio Vukov pravopis. Daničić je vodio mnoge rasprave sa Vukovim kritičarima, i uglavnom ih je učutkivao, koristeći naučni metod komparacije i analogije.

Zanimljivo je da je već godine 1853. u Pragu, u

jednom izdanju izabраних стихова из Еванђеља по Јовану на више језика, осим грчког, латинског, боемијског (чешког), полјског, руског, словенског (вероватно црквено-словенског), употребљен и превод на српскохрватском језику. Књигу је припремио Ј. Розум а налази се у Староћеској библиотеци. Како је ово издање само шест година после појаве Вуковог Новог завјета, реално је претпоставити да се уредник послужио најновјим преводом - односно Вуковим, с обзиром да се користио фондом Библијског друштва из Лондона.

У међувремену Вук се бранио, писао утукe на утукe, одговоре, молбе, жалбе и „*љубезна писма*“, и радио на ревизији превода, припремајући друго издање. Оно је објављено 1857. године, штампано у Берлину, у тиражу од пет хиљада примерака.

„Ово издање представља Вукову задњу ревизију његова Новог завјета. У текст су унијете само неке мање измјене и исправци. Технички, издање је скоро сасвим истовјетно с оним из 1847. године“

Вук најозбиљнији и најбољи критичар у то време био је Никанор Грујић, владика пакрачки, члан Матце српске и Српског ученог друштва. Он је 1852. године у Земуну објавио књигу „*Примјетве Никанора Грујића, архимандрита кувеждинског, на превод Новог Завјета, који је господин Вук С. Караџић писао*“ у којој је набројао око три стотине примедби на превод. Вук је обратио пажњу на ове критике, иако се о њима у писму Платону Атанасковићу лоше изјаснио, и у издање из 1857. године унео је осам исправки.

Sledeće, treće izdanje, štampano je posle Vukove smrti, 1864. godine, u tiražu od pet hiljada primeraka, a redosled poslanica je promenjen u današnji. Ovo izdanje, kao i ostala do 1871. godine spadaju u lošija, jer je ispravke i korekcije činio Đura Daničić, koji je, unoseći ih, učinio niz drugih grešaka.

„I tako sve hotimične izmjene u svijem izdanjima Vukova Novoga Zavjeta od g. 1864. do g. 1871. idu na račun Daničićev, kao što na njegov račun idu i sve nehotične stamparske pogreške koje su se u tijem izdanjima potkrale.“

Nauka se o ovim ispravkama veoma nepovoljno izrazila, pa je zato 1974. godine Prosveta štampala kritičko izdanje, a 1987. godine izdavačke kuće Prosveta i Nolit štampale su izdanje iz 1847. godine u (za naše uslove velikom) tiražu od 14 hiljada primeraka.

Godine 1868. Vukov pravopis je zvanično prihvaćen u Srbiji i uveden u školski sistem. Te iste godine, objavljeno je prvi put na srpskom jeziku Sveto pismo Staroga i Novoga zaveta.

GODINA 1867.: PREVOD STAROGA ZAVETA ĐURE DANIČIĆA

Đurađ Popović, sin novosadskog sveštenika Jovana Popovića, rodio se 1825. godine, a umro 1882. godine u Zagrebu. Prezime u Daničić zamenio je prilikom objavljivanja svog prvog i najčuvenijeg stručnog rada 1847. godine: *„Rat za srpski jezik i pravopis“*, pošto mu je bečka cenzura tekst prvi put zabranila pod pravim imenom i prezimenom. U Beč je 1845. godine

došao da studira pravo, ali se, godinu dana kasnije, priklonio Vuku Karadžiću i počeo da studira slovensku filologiju i srpski jezik. Bio je profesor slovenske filologije, istorije književnosti i estetike na Velikoj školi u Beogradu, bibliotekar Narodne biblioteke, sekretar Društva srpske slovesnosti, sekretar Jugoslovenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, itd. Bio je član Matice srpske, član Jugoslovenske akademije znanosti i umjetnosti, član Carske petrogradske akademije nauka i počasni doktor filozofije Petrogradskog univerziteta.

Svakako da je Vukov rad na prevodu Novoga zaveta ohrabrio Đuru Daničića da počne sa prevodenjem starozavetnih pripovedaka, zatim psalama, a kasnije i sa ostalim knjigama Staroga zaveta. Tako je 1850. godine objavljena knjiga „*Pripovjetke iz staroga i novoga zavjeta*“, koja je štampana u Beču i sa kojom je postigao veliki uspeh. Ove pripovetke, koje je radio zajedno sa Vukom, doštampavane su više od dvadeset puta: u Beogradu, Zagrebu, Pančevu, Novom Sadu, na cirilici i latinici.

Pretpostavlja se da je Daničić pre 1862. godine pripremio prevod Psalama (veruje se da je prevod završen čak 1850. godine), ali Britansko društvo nije prihvatilo ponudu da ih štampa, uz obrazloženje da nisu prevedena sa jevrejskog izvornika, već sa crkveno-slovenskog jezika.

„Ja sam psalme prevodio u ono vrijeme kad je bila najveća vrema protiv Vuka i protiv prijevoda Svetoga pisma... Stoga sam, prevodeći psalme, morao mnogo se držati ruskoga prijevoda. A da

nije bilo toga, mnoga bi se mjesta mogla kazati i ljepše srpski i bliže originalu!"

Ipak, Daničić radi reviziju Psalama koristeći literarni prevod sa jevrejskog i ponovo ih nudi Biblijskom društvu, što ovo sada prihvata. Tako 1864. godine „*Psaltir Davidov*” izlazi u Beču, u izdanju A. Rajnharda. U Pešti (Budimpešti) je 1865. godine objavljeno „*Sveto pismo, Postanje ili prva knjiga Mojsijeva*”. Godine 1866. objavljuje „*Pet knjiga Mojsijevih*”, i iste godine izdanje se zbog velikog interesovanja ponavlja. Sledeće, 1867. godine objavljuje „*Knjigu Isusa Navina, o Sudijama, o Rut, Samuilove, o carevima, dnevnike*”, u dva izdanja - na ćirilici i na latinici. „*Kada se ima na umu da su ovi prevodi izašli u vreme definitivnog stvaranja srpskog književnog jezika u drugoj polovini XIX veka, i da su ti prevodi klasični po svome jeziku, onda se može razumeti njihov veliki značaj. Jezik Biblije je postao obrazac biblijskog stila u našoj književnosti.*”

Godine 1868. u Beogradu izlazi celo Sveto pismo na ćirilici. Iste godine u Pešti izlazi na latinici.

Daničić je Stari zavet preveo sa latinskog prevoda Biblije po užem jevrejskom kanonu koji je izdao Emanuel Tremelius 1575-1579. godine u Frankfurtu na Majni. Pretpostavlja se da su korekture rađene prema prevodu na neki drugi jezik (prema Luterovoj nemačkoj Bibliji). Zanimljivo je da ceo Stari zavet nije nikada objavljen kao samostalna celina, mada su već navedeni delovi imali po više izdanja, i na ćirilici i latinici.

Kako još uvek nije urađena studija Daničićevog

prevoda, (kao što postoji V. Mošinova studija Vukovog prevoda), ne postoji detaljna analiza prevodilačkih grešaka u Starom zavetu. Zato ovde navodim samo nekoliko očiglednijih, kako bismo obratili na njih pažnju prilikom čitanja Staroga zaveta:

Peta Mojsijeva 33, 6 (Daničić):

„Da živi Ruvim i ne umre, a ljudi njegovijeh **da bude** malo!”

treba:

„Da živi Ruvim i ne umre, a ljudi njegovijeh **da ne bude** malo!”

Prva Samuilova 8, 16 (Daničić):

„I sluge vaše i sluškinje vaše i **mladiće** vaše najljepše i magarce vaše uzimaće, i obrtati na svoje poslove.”

Pogrešno prepisano slovo u reči u sred-njovekovnom jevrejskom prepisu, koje se kasnije prenelo i do nas. Treba da stoji:

„I sluge vaše i sluškinje vaše i najbolje **volove** i magarce vaše uzimaće...”

Nemija 3, 8 (Daničić):

„...i **ostaviše** Jerusolim do širokoga zida.”

treba:

„...i **utvrdiše** Jerusolim do širokoga zida.”

Psalam 23, 6 (Daničić):

„...i ja ću nastaviti u domu Gospodnjem za **dugo**.”

treba:

„...u domu Gospodnjem **zauvek/ doveka/ večito**.”

Osija 6, 6 (Daničić):

„Jer je meni **milost** mila a ne žrtva...”

treba:

„Jer je meni **ljubav** mila a ne žrtve...”

Amos 5, 24 (Daničić):

„Nego **sud** neka teče kao voda i **pravda** kao silan potok”

treba:

„Nego **pravda** neka teče kao voda i **pravednost** kao silan potok.”

Zaharija 14, 19 (Daničić):

„Taki će biti **grijev** Misircima i **grijev** svijem narodima koji ne bi dolazili da praznuju praznik sjenica.”

treba:

„Takva će biti **kazna** Misircima i **kazna** svijem narodima...”

Stari zavet je napisan tzv. hercegovskim dijalektom srpskoga jezika, za koji Čajkanović kaže da „...ima u sebi nečeg dostojanstvenog, svečanog, starinskog...”

Opšti je utisak da se ne može dobiti lepši prevod, ali da se može svakako težiti za tačnijim.

„Sveto pismo u Srba”, glava VIII: „XIX vek”,
Branko Bjelajac, 1996.

Sveto Pismo ili Biblija
The Holy Bible in Serbian (Latin alphabet),
translated by Vuk Karadžić and Đura Daničić

Public Domain

Language: srpski jezik (Serbian)

Translation by: Vuk Karadžić, Đura Daničić

Vuk Karadžić translated the New Testament of the Bible in Serbian, publishing it in Vienna in 1847. Đura Daničić assisted Karadžić in that work, and later added an Old Testament translation in 1867. The whole Bible was published in 1868. This copy was brought to you by eBible.org.

2026-01-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 3 Jan 2026 from source files
dated 3 Jan 2026

b8f62a27-62f9-583b-a831-9166bce7ae27